

Для обчислення кількісного впливу зазначених чинників на зміну цих показників пропонується використати метод ланцюгових підстановок. З огляду на це, нижче (табл. 1) приводиться методика розрахунку впливу окремих чинників на зміну показника реалізованої продукції (через «Δ» позначено величину абсолютного впливу відповідних чинників на зміну досліджуваного показника, через «I» – індекси цих чинників, «P» – абсолютна величина реалізованої продукції у базовому періоді).

Таблиця 1 – Розрахунок впливу окремих чинників на загальну зміну обсягу реалізованої продукції

Найменування чинників	Розрахункові формули для обчислення впливу окремих чинників
Абсолютний вплив чинника «N»	$\Delta P_N = P_0 (I_N - 1)$
Абсолютний вплив чинника «β»	$\Delta P_\beta = P_0 I_N (I_\beta - 1)$
Абсолютний вплив чинника «K»	$\Delta P_K = P_0 I_N I_\beta (I_K - 1)$
Абсолютний вплив чинника «h»	$\Delta P_h = P_0 I_N I_\beta I_K (I_h - 1)$
Абсолютний вплив чинника «n»	$\Delta P_n = P_0 I_N I_\beta I_K I_h (I_n - 1)$

Отже, наведена структурно-логічна модель взаємозв'язку і факторного аналізу показників продукції дає можливість розкласти їх на низку первинних складових, представити у математичному виразі, дослідити вплив окремих чинників на їхню зміну, обґрунтувати відповідні управлінські рішення щодо покращення ефективності і результативності виробничого процесу підприємства.

Література:

1. Костюк В. О. Статистика підприємств міського господарства: навч. посібник / В. О. Костюк, С. М. Гайденко. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 128 с.
2. Лугінін О. Є. Статистика національної економіки та світового господарства: навч. посібник / О. Є. Лугінін, С. В. Фомішин. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 502 с.

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОАСПЕКТНОСТІ ПОНЯТТЯ ІНКЛЮЗІЇ

О. В. КРАСОТА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах новітніх глобальних викликів у науковий і соціально-політичний дискурс все більше входить поняття інклюзії. Однак, попри зростаючий науковий інтерес інтелектуальної

еліти до цього поняття та явища суспільного життя, категорія інклюзії не має однозначного й чіткого визначення, що призводить до взаємного нерозуміння основними стейкхолдерами цього питання.

Україномовний термін «інклюзія» походить від англійського «inclusion» і у найбільш спрощеному розумінні означає залучення в різні сфери життя суспільства усіх, без будь-яких відмінностей і обмежень [1]. Саме тому у вітчизняній економічній літературі термін «інклюзія» часто заміняють на поняття «залучення» або «включення».

Багатоаспектність поняття інклюзії полягає в тому, що воно має широке значення, використовується у різних контекстах, у зв'язку з чим в економічній літературі розглядаються поняття «інклюзивний розвиток», «інклюзивне зростання», «інклюзивна освіта», «фінансова інклюзія», «соціальна інклюзія» тощо.

Наразі найбільшого поширення набув підхід до дослідження проблем *інклюзивного зростання та розвитку національних економік*, різним аспектам якого присвячені праці таких зарубіжних вчених, як Д. Асемоглу, Р. Болінг, Е. Рейнерт, Д. Робінсон, Дж. Подеста, а також українських науковців А. Базилюка, Т. Затонацької, О. Прогнімака, І. Тараненко, Л. Федулової та інших. Крім того, такий підхід чітко окреслився на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, де був запропонований Індекс інклюзивного росту та розвитку (Inclusive Growth and Development Index) як альтернативний до ВВП показник для загальної оцінки стану економічного розвитку країни.

Поняття інклюзивного росту та розвитку розглядається переважно в двох аспектах: по-перше, як процес більшого залучення суб'єктів економіки до створення валового внутрішнього продукту, забезпечення рівних можливостей усіх верств суспільства для реалізації власного людського потенціалу й незалежно від конкретних соціально-економічних умов, статі, віку, місця проживання, етнічної приналежності; по-друге, як стійке довгострокове економічне зростання з метою скорочення бідності і нерівності (Світовий банк, МВФ) [2].

В цьому контексті інклюзивність означає, що результати економічного зростання відчувають на собі більшість членів суспільства. Це пояснюється тим, що інклюзивність, зміщує акцент із збільшення доходів і ВВП на розвиток людини, зниження рівня її бідності і нерівності, підвищення добробуту. Таким чином, інклюзивність економіки визначається як нове мірило економічного зростання у ХХ столітті [3].

Інклюзія в освіті, або *інклюзивна освіта* – поняття та явище суспільного життя, яке цікавить не тільки економістів, в й фахівців в галузі педагогіки, психології – передбачає зміну ставлення до особливих освітніх потреб, а не до самої дитини, створення такого освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Основною метою інклюзивної освіти є ліквідація соціальної ізоляції та відторгнення, а відправною точкою є переконання, що

освіта – це базове право людини і основа для створення більш справедливого суспільства.

Протягом останніх десятиліть зростає інтерес інтелектуальної еліти до поняття *соціальної інклюзії*. Дана концепція є відносно новою, дотепер не має універсального визначення, хоча протягом десятиліть розвивалась паралельно з ідеями забезпечення соціальних прав і підвищення добробуту населення. Характерною особливістю теорії соціальної інклюзії є її міждисциплінарний характер. Він проявляється в тому, що первісно дане поняття привертало увагу дослідників-соціологів (Р. Діменштейн, Г. Ендрювайт, Р. Левітас, Л. Уїлсон), а згодом – представників економічної науки (Р. Аткинсон, Е. Марльє, Е. Фелпс та ін.).

Узагальнення теоретичних підходів до поняття соціальної інклюзії дає підстави визначати її як спосіб усунення бар'єрів, якими є економічна нерівність і бідність, на шляху до участі й доступу до ресурсів і можливостей [4]; як процес, спрямований суспільством на боротьбу з бідністю і соціальним відторгненням [5].

Таким чином, незважаючи на багатоаспектність поняття інклюзії, можна констатувати, що це сучасне явище суспільного життя у XXI столітті, яке вимагає ґрунтовніших досліджень його сутності, форм прояву та практичної реалізації. Основоположною в теорії інклюзії є ідея про те, що не особистість має пристосовуватися до економічних, соціальних, психологічних та інших проблем, а навпаки – суспільство має створити рівні умови для задоволення потреб кожного члена суспільства.

Література:

1. Acemoglu D. Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty / D. Acemoglu. – New York Crown Publishing Group, 2012. – 544 p.
2. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // *Економіка та управління на транспорті*, 2015. – Вип. 1. – С. 19–29.
3. Інклюзивність економіки – нове мірило економічного росту. Київський міжнародний економічний форум. 09.07.2017. За матеріалами: World Economic Forum. URL: <http://forumkyiv.org/uk/news/inkluzivnist-ekonomiki-nove-mirilo-ekonomichnogo-rostu>
4. Попова Т. Л. Соціальне залучення: концептуальні підходи до визначення / Т. Л. Попова // *Державне управління: теорія та практика*, 2013. – № 1. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/16.pdf>
5. Atkinson A. B. Analysing and Measuring Social Inclusion in a Global Context / A. B. Atkinson. – United Nations. New York, 2010. URL: <http://www.un.org/esa/socdev/publications/measuring-social-inclusion.pdf> (Accessed 13 January, 2019).